

**Natura 2000-handleplan 2016–2021
for Fyns Hoved, Lillegrund og
Lillestrand**

**Natura 2000-område nr. 107
Habitatområde H91**

**Kerteminde
Kommune**

Titel: Natura 2000-handleplan 2016-2021 for Fyns Hoved, Lillegrund og Lillestrand

Udgiver: Kerteminde Kommune, Hans Schacksvej 4, 5300 Kerteminde <https://www.kerteminde.dk>

Udgivelsesår: 2017

Forsidefoto: *Billedet viser et udsnit af Fyns Hoved i baggrunden ses Jøvet, hvor Naturstyrelsen har foretaget en rydning i 1. planperiode på den nordvendte skråning for at genskabe naturtypen kalkoverdrev. Fotograf: Martin Køhl Søholm*

Copyright: Kerteminde Kommune

Må citeres med kildeangivelse.

Indholdsfortegnelse

1. Resumé.....	4
2. Baggrund.....	5
3. Områdebeskrivelse.....	6
4. Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan	7
5. Behov for indsatser	8
6. Prioritering af den forventede indsats	10
7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	11
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.....	12
Bilag 2: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	13
Bilag 3: Kortbilag.....	14

1. Resumé

Handleplanen for Fyns Hoved, Lillegrund og Lillestrand beskriver målet og den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området i 2. planperiode som løber fra 2016 indtil 2021.

Målet i 2. planperiode for Natura 2000-området er følgende:

- At naturarealerne bliver store og sammenhængende
- At de højtliggende arealer især består af lysåbne kalkoverdrev, mens de lavere liggende arealer især består af lysåbne strandenge.
- At de meget artsrige kalkoverdrev prioriteres højt, udvides og om muligt sammenkædes.
- At hele Fyns Hoved og hovedparten af Jøvet kommer til at fremstå som lysåbne overdrev.
- At Natura 2000-området udgør en spredningskilde for plante og dyrearter som er tilknyttet kalkoverdrev.
- At der sikres en hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje
- At der sikres en minimal/ingen tilførsel af næringsstoffer.
- At søerne får en god vandkvalitet med artsrig undervandsvegetation således, at søerne fungerer som gode levesteder for stor vandsalamander
- At de marine naturtyper opnår god vandkvalitet med rig flora og fauna, som bl.a. kan sikre fødegrundlaget for marsvin.

Indsatsen i denne planperiode er rettet mod at skabe sammenhæng mellem forekomsterne af kalkoverdrev, surt overdrev og strandenge for at gøre arealet mere robust mod klimaændringer, randpåvirkninger fra landbrugsarealer, samt bidrage til at der etableres større driftsenheder.

Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på kalkoverdrev, som har en væsentlig forekomst i området og som er i tilbagegang.

Der arbejdes på at sikre de lysåbne naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi samt drift og pleje.

Indsatser som er gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning arealer.

Indsatsen udføres af lodsejere i området og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem NaturErhvervstyrelsen.

*Billedet viser en del af Korshavn. I baggrunden ses Mejlø, som er kendt for at indeholde nogle af Fyns mest veludviklede kalkoverdrev.
Fotograf: Martin Køhl Søholm*

2. Baggrund

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Naturstyrelsens [hjemmeside](#).

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Kerteminde Kommune på grundlag af Natura 2000-plan for området.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Naturstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Kommunerne og Naturstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Naturstyrelsen ønsker selv at udarbejde drifts- og plejeplaner for egne arealer, og resuméer af disse planer kan ses i bilag 1.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevareministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 425 af 18. maj 2016). For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanerne har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er det kommunens vurdering, at der ikke er behov for en fornyet miljøvurdering.

3. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på ca. 2.192 ha, hvoraf de 1.960 ha er hav. Hele den landfaste del af Natura 2000-området ligger i Kerteminde Kommune. 44 ha ejes af staten.

Området ligger på den nordlige del af halvøen Hindsholm og består af de kystnære dele af farvandet omkring Fyns Hoved, stenrevsområdet Lillegrund samt de 2 beskyttede lavvandede kystlaguner Lillestrand og Fældstrand. Sidst nævnte indeholder mange havskabte landskabsformer med klinger, krumodder, tanger, strandvolde, strandenge og strandsøer.

På grund af den landhævning der er sket, findes her også bevarede kystskrænter inde på land. Havområdet omkring Fyns Hoved er stærkt eksponeret for vindpåvirkning og kysterosionen er betydelig.

Området er præget af det nedbørsfattige og solrige "Storebæltsklima". De mange nuværende og tidligere øer indeholder nogle af Fyns største og bedst udviklede kalkoverdrev med forekomst af mange sjældne plantearter. Strandengene er generelt veludviklede og artsrige.

Området er levested for en stor bestand af stor vandsalamander.

Marsvin har en særlig stor hyppighed omkring Fyns Hoved.

De væsentligste naturforvaltningsmæssige opgaver i området knytter sig til sikring af hensigtsmæssig drift på de sammenhængende lysåbne naturarealer, samt at forhindre fortsat spredning af invasive arter.

*Billedet viser en del af Langøhoved. En større del af Langøhoved er ved at gro til i den invasive art rynket rose. I forgrunden ses et veludviklet strandoverdrev der endnu ikke er skygget væk af rynket rose.
Fotograf: Martin Køhl Søholm*

4. Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunen har i den mellemliggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Kerteminde Kommune har ikke haft nogen indsats for de lysåbne naturtyper eller arter i Natura 2000-området i 1. planperiode.

Indsatsen i 1. planperiode er udelukkende sket på arealer ejet af staten. Naturstyrelsen har oplyst, at der er skabt vilkår for etablering af ca. 10 ha nye forekomster af kalkoverdrev. Desuden er der sket en oprensning / nygravning af 13 vandhuller som levested for stor vandsalamander.

*Veludviklet kalkoverdrev med græssende kreaturer på Fyns Hoved. I baggrunden ses et af de vandhuller der er blevet restaureret i 1. planperiode
Fotograf: Martin Køhl Søholm*

5. Behov for indsatser

Den statslige Natura 2000-plan indeholder konkrete mål for området og et indsatsprogram med bindende retningslinjer for indsatsen i planperioden.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle Natura 2000-områder og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

De områdespecifikke retningslinjer er følgende:

1. Der sikres sammenhæng mellem forekomster af kalkoverdrev, surt overdrev og strandeng med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
2. NaturErhvervsstyrelsen udarbejder en strategi for beskyttelse af marsvin i danske farvande.
3. Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på kalkoverdrev, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale nærmere på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

I 2. planperiode har Kerteminde Kommune fokus på at få skabt hensigtsmæssig drift/pleje på de lysåbne naturtyper, hvor der endnu ikke foregår en drift eller pleje. Derudover har kommunen fokus på om muligt at bekæmpe rynket rose.

Indsatsen med at sammenbinde naturtyperne foregår på de offentlige arealer ved at fastholde den igangværende indsats. Herved vil arealer, som på nuværende tidspunkt ikke er habitatnatur, kunne udvikle sig til naturtyperne kalkoverdrev og surt overdrev.

På de privatejede arealer vil indsatsen kunne opnås ved en kombination af, at fastholde nuværende indsats og få iværksat plejetiltag i form af f.eks. afgræsning på uplejede arealer og ved at skabe sammenhængende græsning i større enheder. Herved vil arealer der på nuværende tidspunkt ikke er habitatnatur kunne udvikle sig til naturtyperne kalkoverdrev, surt overdrev og strandeng.

Fordelingen af indsatsen fremgår af tabel 1.

Tabel 1. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov:			
		Igangværende indsats på offentlige arealer	Ny indsats på offentlige arealer	Ny indsats på private arealer	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper*	Rydning af Uønsket opvækst	Op til 15 ha	Ingen	Op til 11 ha	Op til 26 ha
	Græsning eller Høslæt	Op til 25 ha	Ingen	Op til 80 ha	Op til 105 ha
	Afbrænding	0	Ingen	Op til 30 ha	Op til 30 ha
	Bekæmpelse af rynket rose	0	Ingen	Op til 20 ha	Op til 20 ha
	Etablering og sammenbinding af natur	Op til 20 ha	Ingen	Op til 20 ha	Op til 40 ha

Tabel 2. Behov for forvaltningstiltag for arter udover indsatser for naturtyper*

Forventede forvaltningstiltag og metoder	Skøn over behov:			
	Igangværende indsats på offentlige arealer	Ny indsats på offentlige arealer	Ny indsats på private arealer	Samlet behov for indsats
<i>Restaurering/nygravning af vandhuller for stor vandsalamander</i>	<i>Op til 14 stk.</i>	<i>Ingen</i>	<i>Op til 4 stk.</i>	<i>Op til 18 stk.</i>

6. Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2009-2015
- sammenhæng i naturen
- levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 1 og 2). Den nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

Kommunalbestyrelsen vil prioritere følgende:

1. At gennemføre indsatsen i tæt dialog med de berørte lodsejere og Naturstyrelsen.
2. At opsøge og facilitere indsatsen for:
 - At skabe hensigtsmæssig drift/pleje af på kalkoverdrev og strandenge, som endnu ikke har en hensigtsmæssig drift/pleje.
 - At der skabes størst muligt sammenhæng mellem områdets naturtyper.
 - At bekæmpelse af invasive arter som f.eks. rynket rose og kæmpe-bjørneklo.
3. Om muligt at anvende EU-Life+ programmet til at gennemføre indsatsen.
4. At forbedre forholdene for stor vandsalamander.

*Tilgroning udgør en af de største trusler mod kalkoverdrevene på Mejlø. På billedet ses et parti der er fuldstændigt tilgroet med stor nælde, ager-tidsel og bjerg-rørhvene.
Fotograf: Martin Köhl Søholm*

7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Kerteminde Kommunes hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i tabel 3, og i den forbindelse tager kommunen en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 3 viser kommunens plan for interessentinddragelse, men der kan ske ændringer hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det.

Tabel 3. Forventet plan for interessentinddragelse

Målgruppe	Initiativ	Tidsplan
<i>Lodsejere, Grønt Råd, interesseorganisationer, myndigheder og offentligheden</i>	<i>Høring af forslag til Natura 2000 handleplan i minimum 8 uger</i>	<i>Oktober-december 2016</i>
<i>Lodsejere og Grønt Råd</i>	<i>Løbende inddragelse</i>	<i>Hele perioden</i>
<i>Lodsejere, Interessenter</i>	<i>Tilbud om markvandring inden udførelse af konkrete projekter</i>	<i>Hele perioden</i>

Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive hvornår projekterne fysik bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område nr. 107

Bilag 2: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område bestående af habitatområde H91

Tabel 4. Naturtyper på udpegningsgrundlaget

Naturtype nr.	Naturtype navn	ha
1210	Enårig vegetation på stenede strandvolde	21,50
1220	Flerårig vegetation på stenede strande	28,10
1230	Klinter eller klipper ved kysten	1,10
1310	Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand	0,11
1330	Strandeng	67,10
3140	Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger	0,09
3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks	2,10
6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund	58,80
6230*	Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	26,30
7220*	Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand	0,03
7230	Rigkær	0,08
I alt*		205,31

* Tabel omfatter det samlede areal med naturtype incl. de områder der ligger på de statsejede arealer. De marine naturtyper er ikke medtaget i tabellen.

Tabel 5. Arter på udpegningsgrundlaget.

Artsnr.	Arts navn
1166	Stor vandsalamander
1351	Marsvin

Bilag 3: Kortbilag

